

ORSZÁG ÉPÍTŐ

2012/3

ÉPÍTÉSZET – KÖRNYEZET – TÁRSADALOM • A Kós Károly Egyesülés folyóirata • ára 1500 Ft

EGY ÉVE TÁVOZOTT MAKOVECZ IMRE

ORSZÁG ÉPÍTŐ

2012/3

KÓS KÁROLY
EGYE
SÜLÉS

EGY ÉVE TÁVOZOTT MAKOVECZ IMRE

Tovább ható erők **8** • Ház-olvasatok **54** • A közösségteremtő **86**
Külföldi kapcsolatok **116** • Elengedő szavak **142**

Beöthy Mária **51** • Csángó Zsuzsa **153** • Csernyus Lőrinc **6**
Csete György **157** • Czégány Sándor **37** • Ekler Dezső **58**
Engelmann Tamás **72** • Ertsey Attila **110** • Farkas Gábor **36**
Farkas Miklós **112** • Fekete György **12** • Füzes András **42**
Gall, Anthony **48** • Gerle János **130** • Gillet, Jacques **118**
Grekofski, Nathalie **30** • Hayde Tibor Ervin **43** • Heathcote, Edwin **121**
Herczeg Ágnes **35** • Hidvégi Máté **80** • Jakab Tibor **146**
Jánosi János **79** • Kampis Miklós **98** • Kálmán István **94**
Kiss Ferenc **44** • Komonen, Markku **122** • Kovács Ágnes **41**
† Kovács Flórián **114** • Kőszeghy Attila **156** • Kravár Ágnes **16**
Kuli László **39** • Makovecz Benjamin **158** • †Makovecz Imre **106**
Nagy Ervin **84** • Nagy Maya **126** • Oस्कó Judit **10**
Portoghese, Paolo **119** • Révai Attila **38** • Salamin Ferenc **88**
Sántha Gábor **150** • Sári István **154** • Seregi János **144**
Szegő György **76** • Szilágyi Szabolcs **40** • Szűcs Endre **74**
Thurman, Zoltán **124** • Turi Attila **28** • Vadász György **148**
Zelnik József **15** • Zsigmond Ágnes **50** • Zsigmond László **4**

nka

Nemzeti Kulturális Alap

ÉPÍTÉSZET • KÖRNYEZET • TÁRSADALOM
A Kós Károly Egyesülés folyóirata • 22. évfolyam • ára 1500 Ft

HŰSÉG

Az *Országépítő* folyóirat szerkesztésével két éve bízott meg Makovecz Imre. Erősen hitt abban, hogy világszínvonalú, világhírű építésze, a hazai élő építészet művelőinek egyesülésbe szervezése, a fiatal építészek vándoriskolájában nevelkedettek megerősödése nyomán a folyóirat határainkon túl is új szellemi és építészeti impulzusok forrása lesz.

Egy éve búcsúztattuk.

Nagy Ervin országos főépítész szavaival: lényének, szellemének egészéből töredékeket, szilánkokat tudunk felidézni. A barátok, munkatársak olyan benyomásait, élményeit, amelyek személyességükkel közel hozzák, elevenségében őrzik őt azok számára is, akik távolabbról, más léptékű megemlékezések kapcsán kaphattak képet róla.

A legmélyebb emberi-szakmai kapcsolatok hordozói eltérő módon és eltérő, esetenként nagyobb időtávon tudják felvállalni, hogy kapcsolatukról írásban vagy riportok keretében megnyilvánuljanak.

Megtisztelő lesz folyóiratunk számára, ha Makovecz Imrével kapcsolatos élményeik, benyomásaik, tapasztalataik írásos megfogalmazására elegendő időt adó felkéréseinket elfogadják.

A 2012. szeptember 27-én megjelenő emlékszámunk keretében a közeli munkatársak és barátok rövid reflexiói kapnak helyet, illetve kissé hosszabb lélegzetű írások, amelyek korábban nem jelentek meg, vagy a lap alapítási időszakában Makovecz Imrének a legközelebbi szakmabeli barátaival történt beszélgetése formájában jelentek meg.

Az írások közös jegye, hogy a Makovecz Imrét övező elismerés, szeretet vagy éppen távolsgártartó szemlélődés megnyilvánulásai keretében maradnak. Makovecz Imre elegancia-elvárása jegyében ez az évforduló az általa képviselt értékek iránti hűségéről szól. E megközelítés evidenciaként történő érvényesüléséért köszönet illeti az írások szerzőit.

A Kós Károly Egyesülés *Országépítő* folyóiratának Makovecz Imrére emlékező számával kapcsolatban számos elvárás fogalmazódott meg. Azok, akik figyelemmel követték a lap 2011 évi számain, tudják, hogy a lapokban folyamatosan és bőségesen megjelentek Makovecz Imre készülő alkotásai. 2012-ben a nevével fémjelzett alapítvány a hatalmas életmű eddig rejtőző rajzainak sokaságát dolgozta fel. Az alkotásaihoz fűződő ünneplések megsokasodtak. Amikor művészeti és társadalomformáló aktivitásának életközeli arculatát a munkatársak és barátok próbálják megrajzolni, az összkép elkerülhetetlenül töredékes lesz, ám ezáltal további rajzolatok felkutatására késztet. Hangsúlyosan jelennek meg egyúttal a szellemi örökséget felvállaló kezdeményezések.

Budapest, 2012. szeptember hó

Kőszeghy Attila
felelős szerkesztő

Utazás a „nagy kétszívű folyón”

Révai Attila

Befordult a sarkon. Az utca enyhén emelkedett. A házat már régebről ismerte. A kockakő és a fehér falak nehéz hűvöset árasztottak.

Leült, dolgozott. Munka közben gyakran eszébe jutott, hogy valamilyen kulcsnak biztosan lennie kell. Aztán dolgozott tovább. Elfáradt. Esem valamit, gondolta, itt az ideje.

Elment a közeli boltba, ahol jó kiflit lehetett kapni, a tésztája kicsit édes, de jó. Vett hozzá hideg kakaót. Éppen úgy, mint gyerekkorában. Evés közben kitalálta, hogyan kezdjen neki. El kell olvasni mindent. Kint evett a parkban, jó árnyékos hely, egy kis szellő is van mindig. A napsugarak meg itt-ott átörlik a lombokat. Ezt fogja csinálni, elolvassa, amit lehet. Befejezte az evést és visszament dolgozni.

Sokat olvasott. Izgatta, szerette volna már magáénak tudni az egészet, de közben örült is, hogy rengeteg felfedeznivaló vár még rá. Meg-megállt, visszalapozott, másik könyvet vett elő. Megpróbálta párhuzamba rakni a dolgokat. Rendszert keresett, mást, mint az időrend. Nem volt nehéz, a logika tiszta, követhető, a beszéd világos és pontos. Egyre távolabb kalandozott a sorok között, aztán mélyen elaludt.

– *Megjöttél, kisleány? Jól van. A lányok megmutatják a helyed.*

Egész jól ment a munka. Elégedett volt, jól érezte magát. Jött-ment a házban, mindenkivel megismerkedett. De mégis, valahogy nem úgy haladt a saját dolgával, mint az elején. Nem találta a kulcsot. Valamit változtatnom kell, vagy valamit nem értettem meg – gondolta. Újra kell kezdeni előlről. Nem kell sietni, nem veszhet el semmi.

Megnyugodott, megérezte a ritmust, hagyta, hadd sodorja. Van idő, nem kell sietni.

– *Fiam, gyere hozzám, beszélni akarok veled!*

Izgatott volt, tudta, a helyes úton jár. – *Van nekem egy jó barátom, művelt, kitűnő ember. Megkért, hogy csináljam meg neki ezt a munkát. Mondtam neki, hogy én ezt teneked nem fogom megcsinálni, de tudok rá valakit. Azt mondta, akit ajánlok, biztosan jó lesz. Köll-e neked ez a munka, kisleány?*

Boldog volt, de tudta milyen körültekintően és jól kell csinálnia.

– *Biztos megkínál majd a borából, de ne hagyd magad!*

Dolgozott tovább. Egyre ritkábban jutott eszébe a saját belső dolga. Egyre könnyebben értelmezte, ismerte fel

az összefüggéseket. Egy idő után magától értetődővé vált minden történet.

– *Ez olyan, mint amit én csinállok, de most csinálj olyat, amit te csinálsz!*

A dramaturgia lehet az, a lényeg. Beljebb lépett egy réteggel, elhagyta a formát. Egyszerre felsejlettek a további rétegek finom hártái is. Mennyi van? A rétegek száma mindig változik. Rájött, hogy nem lehet didaktikus elvű a megismerés. A dramaturgiai megközelítést azért nem vetette el, újult erővel a kulcsot kereste.

– *Ez jó. Látom, ez a türingiai erdőben élők története. Tematikus, de az nem baj, ezilyen műfaj. Mit mondtak rá? Nem baj. Csinálni kell tovább!*

Rájött, hogy a rétegek szükségszerű technikai dolgok, az absztrakció részei. Az eredeti gondolatok viszont folytonosak és az ember mögöttük mint a tiszta víz; a tekintete, amit nem emel le a másik szeméről kikerüli a hárták torzító fénytöréseit, és a gondosan megválasztott pontos szavak az eredeti gondolatot élesztik.

Végig itt volt. Milyen egyszerű: Jó napot!

– *Nem aszerint kell dolgoznod, hogy romantikus vagy modern amit csinálsz, hanem hogy a munkáddal megszületik-e valami új és autentikus.*

...

– Boldog Karácsonyt, Imre bácsi!

– Boldog Karácsonyt, fiam! Hát ő meg kicsoda?

– Ő Anna.

– Tudod, nekem is van ám egy Anám!

Kifordultak a kapun a téli nyirkos időbe. Az utca enyhén lejtett a sarokig. Akkor találkoztak utoljára.

Égi és földi Mesterek

Kuli László

„A Mester soha nem lehet külső, még akkor sem, ha egy másik ember alakjában jelenik meg. Ami a Guru tanításából külsőleg elhangzik, ami a diszkurzivitás szintjén megreked, az lényegileg nem tanítás. Tanítássá akkor válik, ha külsőségei a tudatfeletti tudatosság megvalósulásában feloldódnak.” (László András: *A mindenség fénye az emberben*)

Építész-felsőoktatásunkban a tudatfeletti tudatosság megvalósulásáról nem esik szó. Nem kap semmiféle magasabbrendű támpontot vagy célt a nyájas hallgató. Ez nem kritika, csak egyszerű ténymegállapítás. Se jó, se rossz. Ilyen a kor.

Az építész pedig csak ürügy. Az építész csak mesterektől elsajátítható művészeti tevékenység, mely a szakmát bázisul használva tulajdon-

képpen embert épít, nem házakat. A szellem küzdelmeiben magára hagyott tanonc mestert keres égen és földön. Kerestem én is. Először a zenét hívtam segítségül, mert úgy éreztem, annak a nyelvét jobban értem, mint az építészét. Kedvenc lemezem hallgatása közben rajzoltam, s a tervre nagyra becsült tanárainak azt mondták, hogy *plecsnyikes*. Így ismertem meg Jozsef Plecniket, de az igazi megdöbbenés akkor ért, amikor kiderült: kedvenc lemezemet Jozsef Plecnik tiszteletére komponálták szerzőik. A tudatfeletti tudatosság villáma csapott belém. Plecnik lett első, égi mesterem.

Nagyra becsült földi Mestereim (Szabó, Kapy, Sáros, Ekler, Lomnici, Lőrincz, Zsigmond, Turi, Csernyus) sorában Makovecz Imre különleges helyet fog-

lal el. Benne sűrűsödött legerőteljesebben az az igazság, hogy a Mester szóbeli tanítása csak a felszín, az igazi tanítás személyéből fakadó, nem megbeszélhető-megfogalmazható üzenet. Pont, mint Kós Károly. A világ dolgaihoz való hozzáállása, egy mozdulata vagy beszédes hallgatásba burkolózkodása sokkal többet tanított, mint egy végigrajzolt Makovecz-terv, egy végigvezetett építkezés vagy egy leforgatott riportfilm, mely munkák rendszerint úgy kezdődtek, hogy Imre bátyám így szólt: *Ülj le, fiacskám! Kellene csinálnod erre a dologra egy... és elkezdődött valami...*

A Mester eltávozása után a Kecse utcában, gyertyafény mellett meditáltunk. Majd a csendes szétszéledést követően beszélgettem vándorépítész társaimmal. Komor eszmecsere volt, a mindenfelől ránk nehezedő terhek kimondatták velem, hogy fontolgtatom a külföldre távozást is, mert itthon kevés a lehetőségem. Ilyen hangulatban váltunk el, és ahogy a szeptember végi napsütésben sétáltam a kocsim felé, egy nyitott ablakból gyönyörű, tiszta hangon egy kislány a Szózat utolsó két sorát énekelte: *Áldjon, vagy verjen Sors keze, itt élned, halnod kell!*

Tudtam, ki üzent égi Mestereim közül.

9 770866 006003

1 2003